

OŠ Rada Robiča Limbuš

BOM SPREJET?
VKLJUČEVANJE NAJSTNIKOV V NOVO ŠOLSKO OKOLJE
IN ODZIV VRSTNIKOV

Raziskovalno področje: PSIHOLOGIJA IN PEDAGOGIKA

Raziskovalna naloga

Avtor: Neža Kuhar

Mentor: Tamara Štifter

Maribor, 2022

KAZALO VSEBINE

KAZALO VSEBINE.....	2
KAZALO GRAFOV	3
ZAHVALA.....	4
POVZETEK	5
ABSTRACT	6
1. UVOD	7
2. TEORETIČNI DEL.....	8
2. 1 Srednje in pozno otroštvo ter najstništvo	8
2. 2 Samopodoba in sprejetost.....	8
2. 2. 1 Občutek fizične varnosti.....	9
2. 2. 2 Občutek čustvene varnosti.....	9
2. 2. 3 Občutek identitete.....	9
2. 2. 4 Občutek pripadnosti.....	9
2. 2. 5 Občutek kompetentnosti.....	10
2. 2. 6 Občutek poslanstva.....	10
2. 3 Vrstniki in prijatelji	10
2. 3. 1 Prijateljstva.....	10
2. 3. 2 Priljubljenost	11
2. 4 Strahovi najstnikov.....	12
2. 5 Strahovi najstnikov pred novim okoljem	12
2. 6 Vključevanje najstnikov v novo šolsko okolje.....	13
2. 7 Vrstniško nasilje.....	13
2. 7. 1 Fizično nasilje.....	14
2. 7. 2 Psihično nasilje.....	14
2. 7. 3 Verbalno nasilje.....	14
2. 7. 4 Ekonomsko nasilje.....	15
3. METODOLOGIJA DELA	15
4. REZULTATI.....	16
4. 1 Anketa	16
4. 2 Intervju s svetovalno delavko.....	25
5. RAZPRAVA IN INTERPRETACIJA REZULTATOV	29
6. ZAKLJUČEK.....	31
7. VIRI IN LITERATURA	33
8. PRILOGE	34
8. 1 Anketa.....	34
8. 2 Dopis za svetovalne delavke.....	38

KAZALO GRAFOV

Graf št. 1: Spol anketirancev	16
Graf št. 2: Prikaz sodelujočih po razredih	16
Graf št. 3: Kateri razred si začel obiskovati na novi šoli, ko si se prešolal/a?	17
Graf št. 4: Zakaj si se prešolal/a?	17
Graf št. 5: Te je bilo prihoda v novi razred strah?	18
Graf št. 6: Česa te je bilo ob prešolanju najbolj strah?	18
Graf št. 7: Ali si si želel/želela biti pozitivno sprejet/sprejeta v novi razred?	19
Graf št. 8: Se ti zdi, da si bil/bila dobro sprejet/sprejeta v novi razred?	19
Graf št. 9: Ali meniš, da si na uspešnost pri vključevanju v novi razred vplival/vplivala sam/sama?	20
Graf št. 10: Kako so se na začetku do tebe obnašali novi sošolci?	21
Graf št. 11: Ali meniš, da si bil/a kot novi učenec žrtev vrstniškega nasilja?	22
Graf št. 12: Kako je prešolanje vplivalo na tvoje počutje?	22
Graf št. 13: Kako je prešolanje vplivalo na tvoj učni uspeh?	23
Graf št. 14: Kdo ti je najbolj pomagal in nudil podporo ob prešolanju?	23
Graf št. 15: Če ti je med drugimi pomagala svetovalna delavka, kako?	24

ZAHVALA

Priprava raziskovalne naloge je zame predstavljala nov izziv. Rada bi se zahvalila vsem, ki so mi v času priprave raziskovalne naloge pomagali.

Zahvaljujem se mentorici za nasvete in pomoč. Zahvaljujem se knjižničarki naše šole, ki je nalogo pregledala, učiteljici slovenščine za slovnični pregled ter učiteljici angleščine za angleški prevod. Zahvaljujem se svetovalni delavki naše šole za sodelovanje v intervjuju in pomoč pri pošiljanju ankete na druge šole.

Prav tako se zahvaljujem vsem svetovalnim delavkam, ki so učencem poslale anketo. Seveda pa tudi vsem učencem, ki so si vzeli nekaj minut časa in rešili anketni vprašalnik, ki je predstavljal ključni del mojega raziskovanja.

Hvala vam, brez vas moja naloga ne bi mogla nastati.

POVZETEK

Veliko otrok v času šolanja zamenja šolo. Nekateri zaradi selitve, vrstniškega nasilja ali drugih težav na prejšnji šoli. Vsi si želijo biti sprejeti v novo okolje in v novem razredu najti prijatelje, ki so pomemben vir čustvene podpore v tem obdobju.

Na to, kako uspešno se otrok vključi v novi razred, najbolj vpliva samopodoba, to je predstava, ki jo imamo sami o sebi. Ob prihodu v novi razred se večkrat pojavljajo strahovi. Strahovi, ki jih imajo najstniki pred vključevanjem v novo skupino vrstnikov, v tem primeru v novi razred, so čisto utemeljeni. Nova skupina jih lahko sprejme pozitivno in odprto, mogoče pa je seveda, da so novi sošolci zadržani, nespretni v komunikaciji, lahko imajo oblikovane svoje prijateljske skupine, v katere nove vrstnike težko sprejmejo.

Pri vključevanju novega učenca se lahko pojavi tudi vrstniško nasilje. Lahko je fizično, psihično, verbalno ali ekonomsko. V nobeni obliki ni opravičljivo.

V empiričnem delu je bila izvedena anketa med učenci od šestega do devetega razreda, ki so v času šolanja zamenjali šolo, in intervju s svetovalno delavko naše šole, o tem, kako pomaga in spremlja učence pri vključevanju v novi razred.

Potrjene so bile štiri hipoteze, ena hipotezo ovržena. Ugotovljeno je bilo, da so mladostnikom pomembni predvsem odnosi s sošolci, pri vključevanju v novo šolsko okolje pa je zelo pomembna tudi podpora predvsem odraslih ljudi – npr. šolske svetovalne delavke, staršev in učiteljev.

Ključne besede: Menjava šolskega okolja, nasilje, samopodoba, sprejetost, strahovi

ABSTRACT

Many children change schools during schooling. Some due to relocation, peer violence or other problems at a previous school. Everyone wants to be accepted into a new environment and find friends in a new class that are an important source of emotional support during this period.

How successfully a child integrates into a new class is most influenced by self-esteem, which is the idea we have of ourselves. When you come to a new class, fears often arise. The fears that teenagers have of joining a new group of peers, in this case a new class, are well-founded. The new group can accept them positively and openly, but it is possible, of course, that new classmates are reserved, not so well experienced in communication, they can have formed their own friendly groups, in which new peers are difficult to be accepted.

Peer violence can also occur when involving a new student. It can be physical, mental, verbal or economic. It is not excusable in any form.

In the empirical part, a survey was conducted among students from sixth to ninth grade who changed schools during schooling, and an interview with a counselor of our school on how to help and accompany students in entering the new class.

Four hypotheses were confirmed, one hypothesis rejected. It was found that for adolescents are especially important relationships with classmates, and in integrating into the new school environment is also very important support, especially adults - e.g. school counselors, parents and teachers.

Key words: Changing school environment, violence, self-esteem, acceptance, fears

1. UVOD

Pred štirimi leti sem si pri selitvi in posledično ob menjavi šole postavila vprašanje: »*Bom sprejeta?*« Ni besed, s katerimi bi človek lahko opisal občutek, ko se vate zazre petindvajset parov radovednih oči, ki že nekaj let tvorijo zaprto skupino. Vedno me je zanimalo, kako so to doživljali ostali otroci, ki so prav tako kot jaz, morda tudi zaradi drugačnega razloga, zamenjali šolo. Kaj se jim je pletlo po glavi, kako so se odzvali in kdo jim je najbolj pomagal?

Gotovo si vsi želimo, da bi bili učenci, ki so zamenjali šolo, na novi šoli srečni in zadovoljni. Saj takšni otroci lažje razvijejo pozitivno samopodobo in s tem dobro vplivajo na vrstnike. Posameznik, ki se v svojem okolju čuti sprejetega, razvija pozitivne odnose z vrstniki in se zaveda, kako lahko s svojim vedenjem pomembno vpliva na zadovoljstvo in dobro počutje drugih.

Namen raziskovalne naloge je bil raziskati in spoznati, kako so najstniki doživljali menjavo šole in vključevanje v novi razred. Želela sem bolje spoznati, kaj vse je za dobro vključenost najstnika na novi šoli pomembno. Želela sem raziskati, kateri so razlogi, da so najstniki zamenjali šolo in kdo jim je ob tem stal ob strani. Prav tako me je zanimalo, ali sami menijo, da so se, v na začetku popolnoma tuj razred, uspešno vključili. Kako so jih sprejeli sošolci? Ali so jih sploh opazili ali so se morebiti pretirano trudili vzpostaviti nek odnos? Ali je prešolanim učencem največja podpora res svetovalna delavka?

Sprejetost otrok v novem šolskem okolju je še dokaj neraziskana tema, o samem prešolanju učencev je malo slovenske literature ter zelo malo raziskav. Raziskave so narejene večinoma o vključevanju in vključenosti otrok priseljencev ter Romskih otrok. Papalia in drugi avtorji (2003) so navajali raziskave o vključenosti vseh otrok v razred in razdeljevanju otrok po statusnih skupinah med vrstniki.

Hipoteze, ki sem jih postavila na začetku raziskovanja, so:

- **Hipoteza 1:** Novi učenci si želijo biti uspešno vključeni v novi razred.
- **Hipoteza 2:** Nove učence je strah prihoda v novi razred zaradi morebitne nesprejetosti vrstnikov.
- **Hipoteza 3:** Prešolan učenec ima občutek pozitivnega odziva vrstnikov.
- **Hipoteza 4:** Svetovalna delavka nudi največ podpore prešolanemu učencu ob vključevanju v novo šolsko okolje.
- **Hipoteza 5:** Največ učencev zamenja šolo zaradi selitve.

2. TEORETIČNI DEL

2. 1 Srednje in pozno otroštvo ter najstništvo

Obdobje, ko otroci obiskujejo osnovno šolo, je za njihov razvoj zelo pomembno obdobje. V tem času preide njihov razvoj iz obdobja srednjega oz. poznega otroštva v obdobje najstništva. Srednje in pozno otroštvo je obdobje, ki traja približno od 6. do 11. leta oz. do začetka pubertete. Je čas, ko otroci postanejo bolj empatični in iščejo družbo vrstnikov. Razvijajo spretnosti, ki so potrebne za zaupnost, odnose z vrstniki poglobljajo in si pridobivajo občutek pripadnosti. V tem času poteka intenziven telesni, spoznavni in čustveni razvoj (Papalia idr., 2003). »Najstništvo oziroma mladostništvo, ki mu s tujko rečemo tudi adolescenca (izraz prihaja iz latinskega glagola *adolescere* – dozorevati), je razvojno obdobje, ki traja od približno enajstega, dvanajstega do dvajsetega, štiriindvajsetega leta starosti. Po obdobju otroštva sledita predpuberteta in puberteta, v katerih se odvija pospešen telesni razvoj, ta pa vključuje tudi doseganje reproduktivne zrelosti. Kronološke razdelitve se med seboj nekoliko razlikujejo glede na avtorje in različne stroke, sicer pa je mladostništvo težko določiti tudi zaradi predpubertetnih in pubertetnih razlik med fanti in dekleti« (Zupančič, 2004, 511).

Najstništvo je izrazito prehodno obdobje, saj mladostnik ni več otrok niti še ni odrasli, razvija pa se prek spolne k intelektualni, emocionalni in socialni zrelosti, navajajo Papalia in drugi (2003). To obdobje ob telesni rasti prinaša priložnost za rast spoznavnih in socialnih sposobnosti, samostojnosti, samospoštovanja in intimnosti. Nekateri najstniki imajo težave s sprejemanjem tolikšnega števila sprememb v kratkem času in morda potrebujejo pomoč pri premagovanju teh težav.

2. 2 Samopodoba in sprejetost

Preprosto povedano je samopodoba predstava, ki jo imamo o sebi. Youngs (2000) razlaga, da je samopodoba vsota samoučinkovitosti in samospoštovanja. Samoučinkovitost pomeni poznavanje in razumevanje svojih potreb, interesov in zaupanje vase. Samospoštovanje pa predstavlja pozitivna stališča do sreče, lastnega mnjenja, želja in potreb. Če je eden od teh dveh temeljev samopodobe okrnjen, je okrnjena tudi samopodoba.

Samopodoba je skupek šestih osnovnih prvin, ki določajo, kako varno dovršeno in celovito se počutimo. Naša dejanja so načeloma odsev naše samopodobe. Naša samopodoba pa določa, ali

polno živimo. Youngs (2000) deli samopodobo na 6 prvin oziroma področij, ki so med seboj povezana:

2. 2. 1 Občutek fizične varnosti

Otrok, ki se počuti varnega in se ne boji, da bi ga kdo drug prizadel, se lahko uči odprtosti in zaupanja v ljudi. Prav tako otrokova drža izraža zaupanje vase, ton njegovega glasu je odločen, med pogovorom pa gleda sogovorniku v oči.

2. 2. 2 Občutek čustvene varnosti

Otrok pod pogojem, da čuti, da ga ne bo nihče poniževal, zaničeval ali prizadel s sarkazmom in ostrimi besedami, lahko razvije visoko stopnjo čustvene varnosti. Takrat se je sposoben naučiti skrbeti za druge in je do njih sočuten. Ve tudi, da lahko brez strahu izrazi svoje ideje in mnenje. Otrok je prijazen in sposoben biti družaben. Tako se lahko tudi lažje vključi v novi razred. Ker so ga ljudje spoštovali, tudi sam spoštuje druge in pošilja od sebe spodbudna ter pozitivna sporočila. Zaradi teh lastnosti so tudi ostali ljudje radi v njegovi družbi.

2. 2. 3 Občutek identitete

Otrok, ki dobro pozna samega sebe, ima možnost, da razvije občutek identitete. »Spoprijatelj se z obrazom v zrcalu« (Youngs, 2000, 17). Takrat ve, da je vreden pohvale in lahko verjame, da je nekaj posebnega. Tak otrok se počuti varnega, zato lahko tudi druge hvali in jim podarja komplimente. Zaradi tega pa so tudi ostali radi v njegovi družbi.

2. 2. 4 Občutek pripadnosti

Kadar otrok čuti, da je sprejet, spoštovan in cenjen, lažje išče ter vzdržuje prijateljstva. Ker čuti, da je drugim všeč in je sprejet, tudi sam spoštuje druge ter jih sprejema. Hkrati pa je bolj odprt tudi za nova prijateljstva.

Za razvoj občutka pripadnosti je pomembno, da ima posameznik relativno pogoste osebne stike in pozitivno zaznane interakcije (ali vsaj interakcije, v katerih v glavnem ni napetosti in konfliktov) z vsaj nekaj ljudmi. Te interakcije morajo potekati v kontekstu vzajemne čustvene podpore in skrbi za drugega, biti morajo stabilne in ostajati tudi v prihodnosti.

Štirn (2019) dodaja, kadar imajo otroci v šolskem okolju občutek pripadnosti, torej so del šole, se počutijo dobro in so zadovoljni. Če je učiteljem mar za otroke in jih obravnavajo pravično, to zaznajo tudi učenci, ki imajo zato dobro izkušnjo sodelovanja z učitelji in se zato v šoli počutijo varno ter so bolj samozavestni.

2. 2. 5 Občutek kompetentnosti

Učenec, ki meni, da je uspešen na nekem področju, se je pripravljen učiti tudi za druge predmete. Učenec takrat čuti, da je sposoben in ne odneha, kadar naleti na ovire ali težave. Ve, na katerih področjih je še posebej uspešen, hkrati pa sprejema področja, kjer ima težave. Se zaveda, da so njegova dejanja njegova odgovornost in jih odkrito priznava. Poskuša biti uspešen, saj ga uspeh spodbuja k reševanju novih ovir in ga motivira. »Realistični in dosegljivi cilji ga krepijo« (Youngs, 2000, 17).

2. 2. 6 Občutek poslanstva

»Otrok z močnim občutkom poslanstva čuti, da ima njegovo življenje smisel in smer« (Youngs, 2000, 18). Zaradi tega si postavlja cilje in si prizadeva za njihovo uresničenje. Ob soočanju z ovirami poskuša poiskati rešitve. Tak otrok se rad smeji, je vesel in prijeten. Tudi zato so ostali radi v njegovi bližini.

2. 3 Vrstniki in prijatelji

Pomemben vir čustvene podpore v obdobju najstništva, hkrati pa vir pritiska glede vedenja, ki ga starši morda ne odobravajo, je vse večja povezanost najstnika z vrstniki.

Najstniki, ki gredo skozi nagle telesne spremembe, iščejo tolažbo pri drugih, ki se jim dogaja podobno. Najstniki, ki izzivajo odrasle norme in starševsko avtoriteto, najdejo potrditev v nasvetih prijateljev, ki so tudi sami v enakem položaju. Družba sovrstnikov je vir naklonjenosti, sočutja, razumevanja in moralne usmeritve.

2. 3. 1 Prijateljstva

Papalia in drugi (2003) opisujejo, da se prijateljstva bistveno razlikujejo od družinskih vezi. So bolj enakopravna kot odnosi s starši ali brati in sestrami. Temeljijo na izbiri in odločitvi. Iz istega razloga so tudi manj trdna kot družinske vezi. Najstniki se zavedo drugačnega značaja prijateljstev in tega, kaj je potrebno, da jih ohraniš. S prijatelji se prepirajo manj burno in spore rešujejo bolj nepristransko kot z družinskimi člani, morda zato, ker se zavedajo, da bi zaradi preostrega konflikta prijatelja lahko izgubili.

Prijateljstvo v najstništvu zahteva paleto socialnih spretnosti. Ker se prijatelji več pogovarjajo, morajo znati in začeti nadaljevati pogovor. Znati morajo poiskati prijatelje, jih poklicati, ko jih potrebujejo, in skupaj načrtovati (na primer reševati konflikte in spore), vedeti kdaj in kako si zaupati skrivnosti ter kdaj in kako ponuditi čustveno podporo. Prijateljstva najstnikom

pomagajo razviti te spretnosti, saj jim ponujajo priložnosti, da jih uporabijo in dobijo povratni odziv o svoji učinkovitosti.

Papalia in drugi (2003) pojasnjujejo, da sta zaupanje skrivnosti in čustvena podpora v tem obdobju tako kot v življenju nasploh pomembnejši za prijateljstva med dekleti kot med fanti. Fantje se manj usmerjajo v pogovor kot v skupne dejavnosti med prijatelji, navadno je to šport ali tekmovalne igre. Dekleta se bolje počutijo, ko prijateljici zaupajo izkušnjo, ki jih je vrgla iz tira, medtem ko fantje to podporo izražajo že z druženjem in skupnimi dejavnostmi. Fantje samozaupanje črpajo iz tekmovanja s prijatelji, dekleta pa iz pomoči prijateljicam.

2. 3. 2 Priljubljenost

Papalia in drugi (2003) navajajo, da postaja priljubljenost v mladostništvu vse pomembnejša. Mladostniki preživljajo več časa z vrstniki in njihovo mnenje močno vpliva na njihovo samospoštovanje. Šolarji, ki jih imajo vrstniki radi, bodo kasneje dobro prilagojeni. Pri tistih, ki pa s težavo shajajo z vrstniki, pa obstaja večja verjetnost, da se bodo pri njih razvili psihološki problemi ali da bodo zapustili šolo.

Za priljubljene mladostnike je značilno, da dosegajo visoke cilje, so dobri v reševanju medsebojnih problemov in radi pomagajo drugim vrstnikom. Ti mladostniki so zaupanja vredni, zvesti in nudijo čustveno podporo drugim. Vendar ni vedno tako, ponekod so v razredu najbolj priljubljeni agresivni in nesocialni fantje.

V socimetričnih raziskavah (Papalia idr., 2003) otroke navadno prosijo, naj imenujejo sošolce, ki so jim najbolj všeč, in tiste, ki jih ne marajo. Take raziskave so ugotovile pet *statusnih skupin med vrstniki: priljubljene* (mladi, ki dobijo številne pozitivne ocene), *zavračane* (mladi, ki dobijo številne negativne ocene), *zanemarjene* (mladi, ki dobijo malo kakršnih koli ocen), *kontroverzne* (mladi, ki dobijo številne negativne in pozitivne ocene) ter *povprečne* (mladi, ki ne dobijo nadpovprečnega števila kakršnih koli ocen). Raziskava 1903 najstnikov (starih od deset do šestnajst let) v severni Grčiji je to metodo kombinirala z ocenami učiteljev in samoocenami. Najstniki so pogosto imenovali dva sošolca, ki sta najbolj ustrezala določenemu vzorcu (na primer »pogosto se prepira s sošolci«, »vsi ga imajo radi in vsem pomaga« ali »nagaja učiteljem«). S kombinacijo in primerjavo ocen so raziskovalci oblikovali podobo zavračanih, zanemarenih in kontroverznih mladostnikov. Tako kot v drugih raziskavah je imela skupina *zavračanih* največje težave pri prilagajanju. Imeli so tudi učne težave in so dosegali nizke rezultate na preizkusih znanja. Zavračani fantje, še zlasti mlajši, so bili pogosto agresivni in antisocialni. Zavračana dekleta in starejši fantje pa so bili pogosteje plahi, osamljeni in nesrečni ter so imeli negativno samopodobo. *Zanemarjena* skupina je bila manj družabna in je

imela več učnih težav od povprečja, kar je prispevalo k nizki samopodobi. Na *kontroveržno* skupino so učitelji gledali drugače kot sošolci. Ker je ta skupina morda dosegala dobre ocene, učitelji pri njih niso opazili vedenjskih težav. Vrstnikom pa so se po drugi strani fantje zdeli agresivni in antisocialni – hkrati pa vodje, morda zato, ker vrstniki od fantov pričakujejo in sprejemajo agresivnost. Dekleta v tej kategoriji pa so pogosto označili za ošabna in predrzna, kar je morda odsev združevanja deklic v manjše skupine.

2. 4 Strahovi najstnikov

Woolfolk (2002) pravi, da so strahovi povezani z zavedanjem varnosti in izkušnje varne navezanosti. Woolfolk (2002) opisuje otroka, ki se v parku samostojno igra, nekje v bližini pa sedi kdo od pomembnih odraslih. Ta otrok raziskuje svoje svetove in vsake toliko časa priteče k svoji pomembni osebi v varno pristanišče, da izmenja nekaj dotikov, sporoči kakšno misel, pokaže kakšno odkritje in se spet vrne v svoj svet igre. Odrasli medtem lahko bere ali se ukvarja s svojimi opravki, pomembno je, da je prisoten in na voljo za zrcaljenje otrokovih vzgibov. Na ta način otrok izoblikuje zavedanje varnosti in razvija lastno samostojnost in zavedanje svojih moči, na katere se lahko opre.

Woolfolk (2002) meni, da ostaja vloga odraslih, ki so prisotni in na voljo, v času najstniškega dozorevanja nespremenjena, le da se krog samostojnega raziskovanja pri otroku širi. Če odrasla oseba otroku ne omogoči samostojnih izkušenj, otrok nima možnosti, da bi razvil zaupanje vase. S tem tudi ne upa tvegati in razvije se strah pred situacijami, ki so nepoznane in pomenijo majhno možnost tveganja. Pot v samostojnost poteka prek novih izkušenj, v katerih moramo biti opremljeni z notranjo močjo in odpornostjo za določeno stopnjo tveganja. Veliko najstnikov razvije strahove v predstavah. Na svoj način si izmislijo določeno socialno situacijo, ki je lahko nepoznana ali nova, in v njej v svojih fantazijah razvijajo strašne filme. To so lahko situacije, ki zahtevajo nekaj več samostojnega ravnanja, moči pri postavljanju zase, odločnosti, boja za lastno vrednost in lastno prepoznavanje.

Drugo pomembno področje, ki je lahko podlaga za razvoj, je najstnikovo sprejemanje telesnega razvoja, meni Woolfolk (2002).

2. 5 Strahovi najstnikov pred novim okoljem

Vsako vključevanje v neko novo skupino vrstnikov, kot je npr. skupina najstnikov na poletnem taboru, pomeni oblikovanje nove skupine. Ob tem si mora vsak najstnik poiskati svoje mesto v

skupini. Ob tem zagotovo marsikateriga najstnika skrbi, kako ga bodo sprejeli njegovi novi prijatelji. Bo imel koga za druženje, pogovor, s kom bo v isti sobi ...? Vključevanje v novo šolsko okolje, v novo šolo in popolnoma novi razred pa za najstnika predstavlja še več skrbi in vprašanj.

Najstniki imajo različne strahove in skrbi pred vstopom v novo šolo. Skrbi jih, kako jih bodo sprejeli novi sošolci, kako se bodo razumeli z učitelji, ali si bodo našli prijatelje, kdo jim bo povedal, kje je kaj v šoli, kdo jim bo pomagal ob težavah, kakšen bo njihov učni uspeh ...?

Vse takšne skrbi so povsem normalne. Kadar pa skrbi prerastejo v strahove zaradi katerih otrok ne želi v šolo, se ne želi družiti itd., pa je potrebno poiskati strokovno pomoč.

2. 6 Vključevanje najstnikov v novo šolsko okolje

Šola ni samo prostor za učenje, ampak v njej potekajo tudi pomembni odnosi najstnika z učitelji in vrstniki. Kobolt in Pelc Zupančič (2018) navajata, da lahko šola za otroka pomeni varno okolje, ki mu nudi podporo. Po drugi strani pa lahko predstavlja okolje, ki je polno napetosti in strahu. Pozitivno lahko delujejo dobra šolska klima, razumevanje in podpora učitelja in šolske svetovalne službe ter sošolci, ki otroka sprejmejo. Šola lahko tako pri otroku krepí pozitivno samopodobo ali pa jo znižuje.

Kobolt in Pelc Zupančič (2018) ugotavljata, da so za uspešno vključevanje najstnika ob pozitivnem šolskem okolju zelo pomembne tudi njegove socialne veščine, empatija in motivacija za vključitev v novo šolo, novi razred. Učenci, ki imajo bolj razvite socialne veščine ter si želijo biti sprejeti v novi razred, bodo verjetneje pri tem bolj uspešni, saj bodo že s svojim vedenjem pozitivno vplivali na to, da jih bodo novi sošolci sprejeli medse.

»Socialna sprejetost med vrstniki ima pomembno vlogo pri nadaljnjem razvoju posameznika ter tudi pri socialnem prilagajanju kasneje v življenju« (Flander, 2017, 57).

2. 7 Vrstniško nasilje

Ros (2016) opisuje, da je vrstniško nasilje, nasilje, kjer sta povzročitelj in žrtev vrstnika. Najpogostejše gre za razne oblike fizičnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja. Najpogostejše so povzročitelji v domačem okolju žrtve nasilja. Vrstniškega nasilja, torej dalj časa trajajočega trpinčenja, ne smemo zamenjevati za konflikt med vrstniki. Konflikti so običajen pojav in jih lahko otroci in mladi rešijo sami, saj med njimi ni izrazitega neravnovesja moči.

Vrstniško nasilje je lahko trpinčenje, verbalno nasilje (psihično ali fizično), vključuje neravnovesje moči med žrtvijo in nasilnežem ali nasilje, ko se žrtev ne more braniti, navaja Ros (2016). Nikakor ga ne smemo zamenjati za šalo, saj šala osebe ne sme prizadeti na noben način. Nasilje je kršenje človekovih pravic in človekovih osebnih mej. Vsaka oblika nasilja je za žrtev, ki jo trpi, najtežja. Nobeno nasilje ni blago ali lažje. Toleriranje nasilja je nespremenljivo in kakršnekoli oblike nasilja morajo biti prepovedane. Po Rosu (2016) največkrat govorimo o fizičnem, psihičnem, verbalnem in ekonomskem nasilju. Vse te oblike se praviloma ne pojavljajo vsaka zase, pač pa se lahko zgodi, da se pojavljajo kot kombinacije.

2. 7. 1 Fizično nasilje

Ros (2016) med najpogostejše oblike fizičnega nasilja uvršča: odrivanje, klofutanje, lasanje, brcanje, pretepanje, boksanje, napade s hladnim orožjem in davljenje.

Ros (2016) prav tako pojasnjuje, da se poškodbe, ki jih povzroča fizično nasilje, stopnjujejo vse od ureznin, prask, modric do zlomljenih kosti, trajne invalidnosti ali celo smrti žrtve. Pri vrstniškem nasilju so najpogostejše razne praske, modrice, v hujših primerih pa tudi zlomljene kosti. Poleg tega fizično nasilje povzroča posledice, ki so značilne tudi za psihično nasilje: pomanjkanje energije, zaskrbljenost, depresivnost, glavoboli, napadi panike, občutek nemoči, strah pred prihodnostjo, težave s spominom, izguba zaupanja, nemotiviranost, napadi joka, spremembe v odnosu do hrane.

2. 7. 2 Psihično nasilje

Ros (2016) razlaga, da so najpogostejše oblike psihičnega nasilja: ustrahovanje (razne grožnje), poniževanje (žalitve) in izsiljevanje. Prav tako Ros (2016) meni, da psihično nasilje navzven ne pušča vidnih posledic in znamenj, zato ga je velikokrat težko odkriti, saj žrtve tega nasilja to večinoma skrivajo. Zaprejo se vase ter se odmaknejo od družbe. V primeru samomorov najstnikov je psihično nasilje glavni vzrok za tovrstno dejanje.

Najpogostejše posledice psihičnega nasilja so: pomanjkanje energije, ranljivost, zaskrbljenost, izolacija, depresivnost, občutek nemoči, težave s spominom, strah, napadi joka, spremembe v odnosu do hrane, nepravilno bitje srca in druge somatske motnje, misli na samomor.

2. 7. 3 Verbalno nasilje

Ros (2016) opozarja, da je verbalno nasilje tisto, ki mu ne pripisujemo velike pomembnosti ali nevarnosti, vendar je izredno pomembno, saj se le-to hitro stopnjuje v fizično nasilje. To je nasilje, pri katerem nasilnež z besedami močno vpliva na žrtev. Oblike tega nasilja so v šoli najštevilčnejše in pogostejše: žaljivi vzdevki, žaljivke in širjenje lažnih govoric.

2. 7. 4 Ekonomsko nasilje

Ros (2016) pojasnjuje, da je v današnjem času vse pogostejše ekonomsko nasilje ali izsiljevanje. Žrtev tu utrpi materialno škodo, kateremu lahko sledi tudi fizično nasilje. Gre za zahtevo po denarju ali drugih materialnih dobrinah, pisanje domačih nalog povzročiteljem in podobno.

3. METODOLOGIJA DELA

To temo sem raziskovala z različnimi raziskovalnimi metodami. Najprej sem zbirala podatke o temi raziskovanja. Vire in literaturo sem iskala v različnih knjižnicah ter po spletu in si izpisovala pomembne podatke. Nato sem svoje znanje in ugotovitve, ki so se mi zdele pomembne, predstavila v teoretičnem delu naloge.

V empiričnem delu naloge sem izvedla anketo in intervju s svetovalno delavko. Anketo sem izvedla med učenci od šestega do devetega razreda, ki so v času šolanja zamenjali šolo.

S pomočjo svetovalne delavke sem anketo poslala na osem mariborskih osnovnih šol, svetovalne delavke so to anketo posredovale učencem, ki so ustrezali kriteriju. Učencem moje osnovne šole je anketo posredovala šolska svetovalna delavka, ki je imela podatke o učencih, ki so na šolo prišli iz drugih osnovnih šol. Anketo je izpolnilo osemindvajset učenek in učencev. Oblikovala sem jo v spletnem anketnem vprašalniku in bila je anonimna. Sestavljena je bila iz šestnajstih vprašanj. Petnajst vprašanj je bilo izbirnega tipa, od tega je bilo pri štirih vprašanjih možnih več odgovorov. Eno vprašanje pa je bilo odprtega tipa. Pri izvedbi ankete sem se srečevala s kar nekaj težavami, saj je anketo izpolnilo majhno število učencev. Verjamem, da so bile ankete posredovane veliko večjemu številu učencev, kot jih je kasneje anketo v celoti izpolnilo.

Kvalitativni intervju sem izvedla s svetovalno delavko na naši šoli, s katerim sem pridobila koristne informacije o tem, kako konkretno je svetovalna delavka vključena v proces sprejemanja in spremljanja novih učencev na šoli. Le tega sem posnela s telefonom in ga nato spremenila v tiskano obliko.

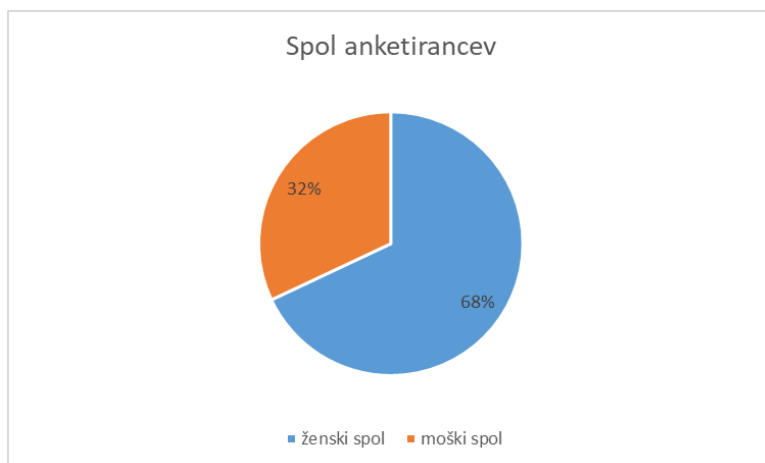
Vse zbrane podatke sem analizirala, jih primerjala in tako pridobila odgovore na vprašanja, ki sem si jih zastavila na začetku raziskovalnega dela.

4. REZULTATI

4. 1 Anketa

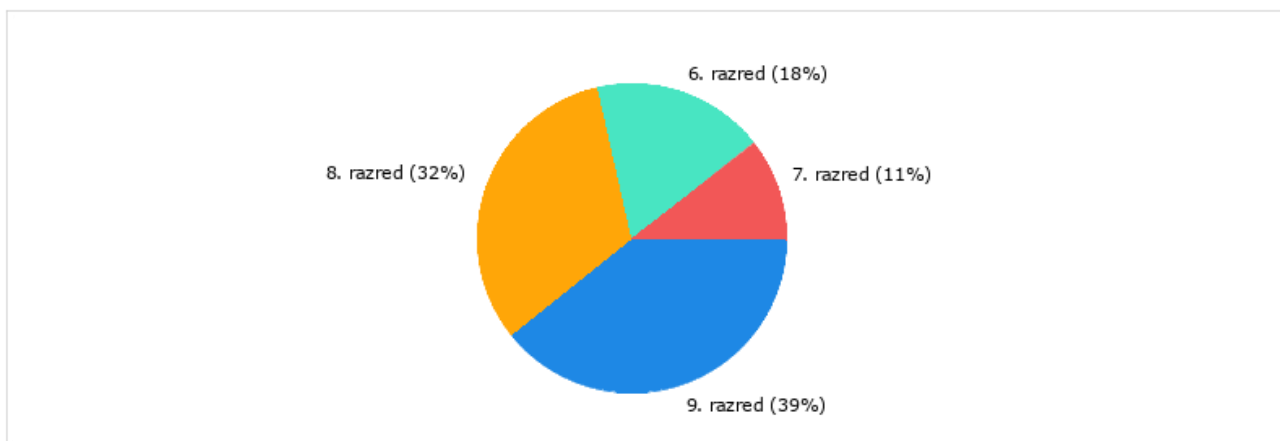
Anketni vprašalnik je vseboval 16 vprašanj. V celoti ga je izpolnilo 28 osnovnošolcev iz 8 mariborskih šol od 6. do 9. razreda. Vprašalnik je izpolnilo 19 deklet (68 %) in 9 fantov (32 %). Vzorec je kljub večkratni prošnji po večjem številu anketirancev nekoliko majhen, a so rezultati dokaj primerljivi z odgovori svetovalne delavke in sovpadajo z raziskanim teoretičnim delom. Merska napaka, do katere je med raziskovanjem najverjetneje prišlo in bi jo želela izpostaviti, je ta, da so na anketo odgovorili le tisti učenci, ki so to želeli oziroma so bili motivirani. Če bi na vprašalnik odgovorili vsi, ki jim je bil namenjen, bi bili rezultati najverjetneje drugačni, vendar nedvomno bolj zanesljivi.

Graf št. 1: Spol anketirancev (Vir: anketa, februar 2022)

Vprašalnik so reševali učenci od 6. do 9. razreda osnovne šole. Največ, tj. 39 % učencev, je bilo devetošolcev (oziroma 11 učencev), 32 % (9 učencev) je bilo učencev 8. razreda, sedmošolcev je bilo 11 % (3 učenci), učencev 6. razreda pa 18 % (5 učencev).

Graf št. 2: Prikaz sodelujočih po razredih (Vir: anketa, februar 2022)

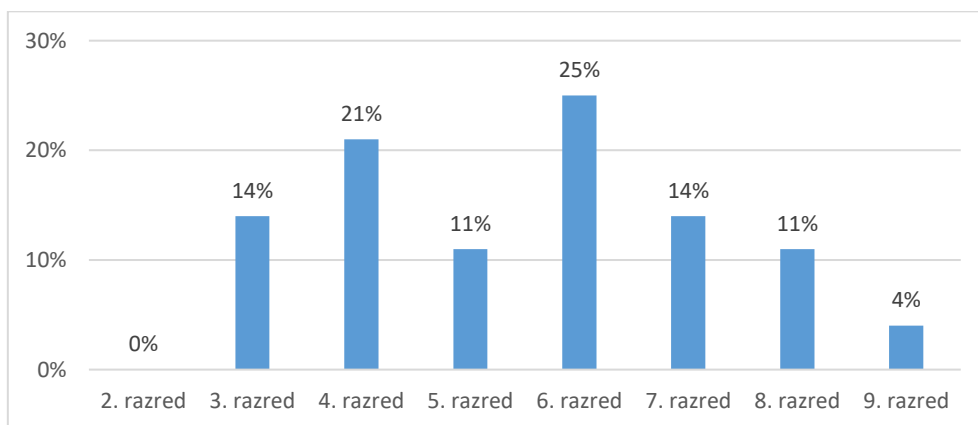

V nadaljevanju vprašalnika so sodelujoči odgovarjali na vprašanja o svojih izkušnjah s prešolanjem.

Vprašanje št. 3: Kateri razred si začel/a obiskovati na novi šoli, ko si se prešolal/a?

Nihče od anketiranih ni nove šole začel obiskovati v 2. razredu (0 %), 4 učenci (14 %) so začeli novo šolo obiskovati v 3. razredu, 6 učencev (21 %) je novo šolo začelo obiskovati v 4. razredu, 3 učenci (11 %) v 5. razredu, 7 učencev (14 %) v 6. razredu, 4 učenci (14 %) v 7. razredu, 3 učenci (11 %) v 8. razredu, 1 učenec (4 %) pa je novo šolo začel obiskovati v 9. razredu osnovne šole.

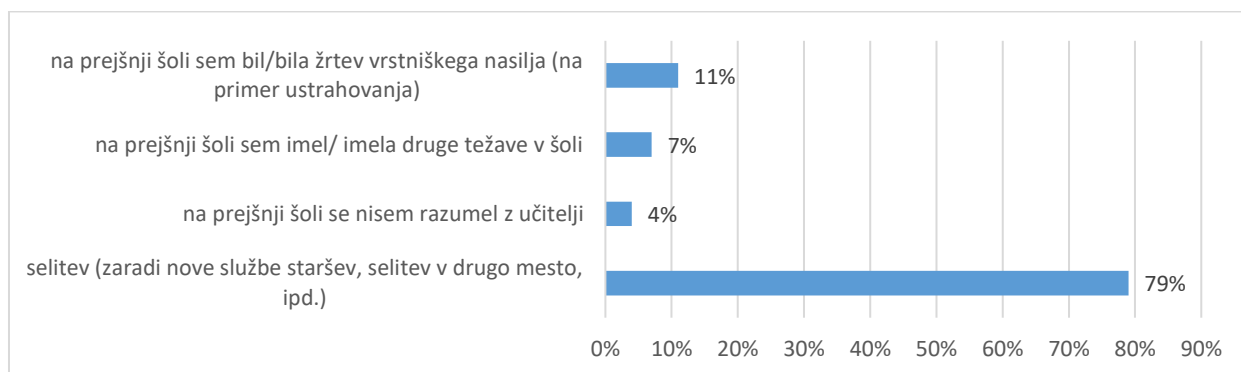
Graf št. 3: Kateri razred si začel/a obiskovati na novi šoli, ko si se prešolal/a? (Vir: anketa, februar 2022)

Vprašanje št. 4: Zakaj si se prešolal/a?

Največ anketiranih učencev, tj. 79 % (22 učencev), se je prešolalo zaradi selitve družine, 11 % učencev (3 učenci) so se prešolali, ker so bili na prejšnji šoli žrtev vrstniškega nasilja, 2 učenca (7 %), ker sta imela na prejšnji šoli druge težave, 1 učenec (4 %) pa se je prešolal, ker se ni razumel z učitelji.

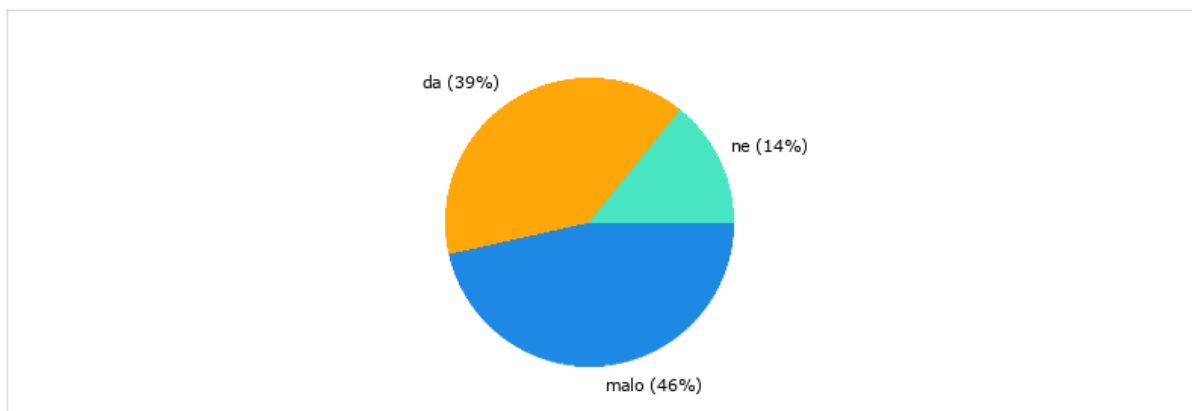
Graf št. 4: Zakaj si se prešolal/a? (Vir: anketa, februar 2022)

Vprašanje št. 5: Te je bilo prihoda v novi razred strah?

11 učencev (39 %) je na to vprašanje odgovorilo z DA, 13 učencev (46 %) je odgovorilo, da jih je bilo prihoda v novi razred MALO strah, 4 učenci (14 %) pa so odgovorili, da jih prihoda v novi razred ni bilo strah.

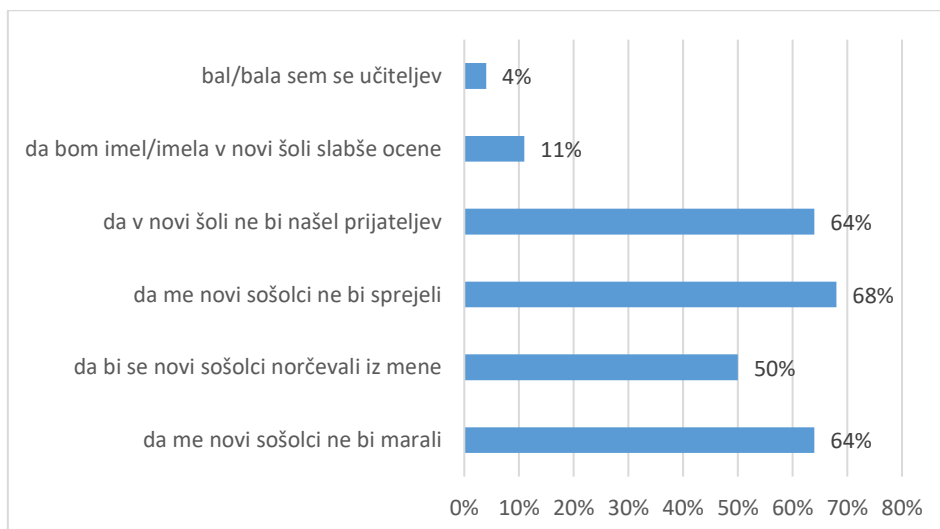
Graf št. 5: Te je bilo prihoda v novi razred strah? (Vir: anketa, februar 2022)

Vprašanje št. 6: Česa te je bilo ob prešolanju najbolj strah?

Pri tem vprašanju so učenci izbirali med možnimi odgovori, pri čemer so lahko obkrožili več odgovorov. Več kot polovico anketiranih učencev (18 učencev), kar predstavlja 64 %, je skrbelo, da jih novi sošolci ne bodo marali ali da v novi šoli ne bi našli prijateljev. 19 učencev (68 %) je bilo strah, da jih novi sošolci ne bi sprejeli. Polovico učencev (50 %) je bilo strah, da bi se novi sošolci iz njih norčevali, 3 učence (11 %) je bilo strah, da bi imeli slabše ocene, 1 učenec (4 %) pa se je bal učiteljev.

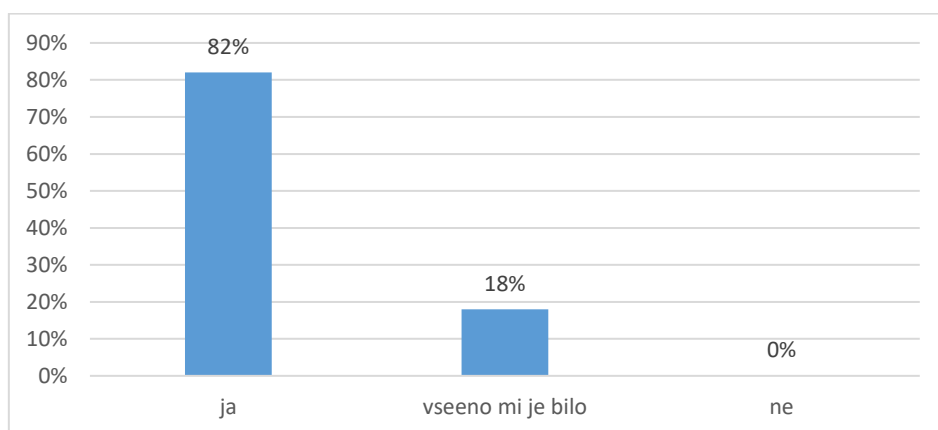
Graf št. 6: Česa te je bilo ob prešolanju najbolj strah? (Vir: anketa, februar 2022)

Vprašanje št. 7: Ali si si želel/želela biti pozitivno sprejet/sprejeta v novi razred?

Večina anketiranih učencev (82 % oz. 23 učencev) je odgovorila, da so si želeli biti pozitivno sprejeti v novi razred. Petim učencem (18 %) je bilo vseeno, ali bodo pozitivno sprejeti v novi razred. Nihče od anketiranih ni odgovoril, da si ni želel biti pozitivno sprejet v novi razred.

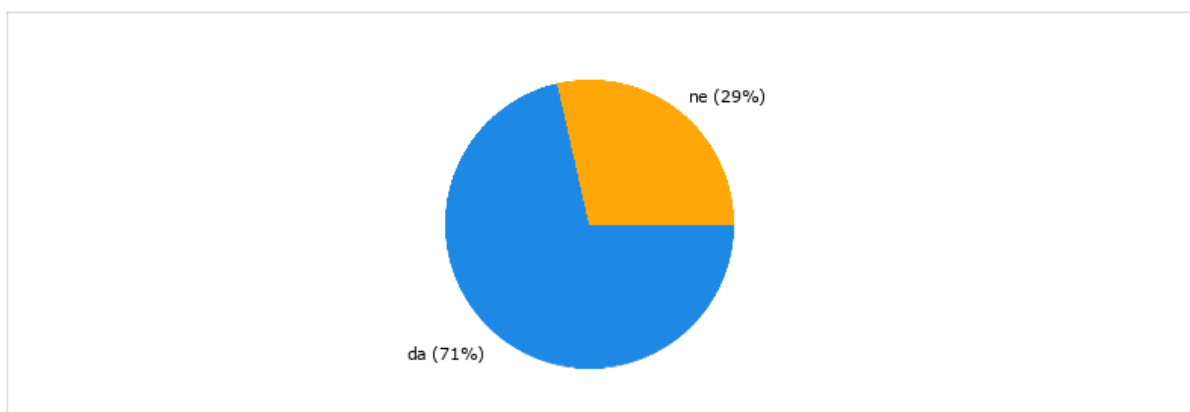
Graf št. 7: Ali si si želel/želela biti pozitivno sprejet/sprejeta v nov razred? (Vir: anketa, februar 2022)

Vprašanje št. 8: Se ti zdi, da si bil/bila dobro sprejet/sprejeta v novi razred?

Pri tem vprašanju so anketirani učenci izbirali med dvema možnima odgovoroma. Večina učencev, tj. 71 % (20 učencev), je odgovorila, da so bili v novi razred dobro sprejeti, osem učencev (29 %) pa je odgovorilo, da v novi razred niso bili dobro sprejeti.

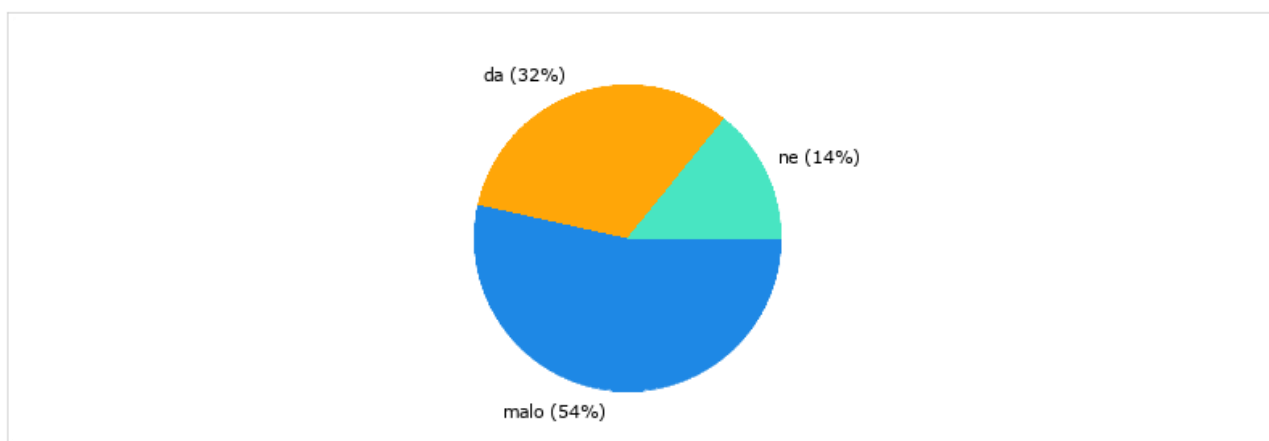
Graf št. 8: Se ti zdi, da si bil/bila dobro sprejet/sprejeta v novi razred? (Vir: anketa, februar 2022)

Vprašanje št. 9: Ali meniš, da si na uspešnost pri vključevanju v novi razred vplival/vplivala sam/sama?

Na to vprašanje je 9 učencev (32 %) odgovorilo, da so sami vplivali na svojo uspešnost pri vključevanju v razred, 4 učenci (14 %) so bili mnenja, da sami niso vplivali na to, več kot polovica anketiranih učencev (54 %) je odgovorilo, da so sami malo vplivali na uspešnost vključevanja v novi razred. Med analizo sem ugotovila, da je bilo to vprašanje postavljeno preširoko oz. je vprašljivo razumevanje vprašanja vseh anketirancev ter razlikovanje med vplivom in manjšim vplivom.

Graf št. 9: Ali meniš, da si na uspešnost pri vključevanju v nov razred vplival/vplivala sam/sama? (Vir: anketa, februar 2022)

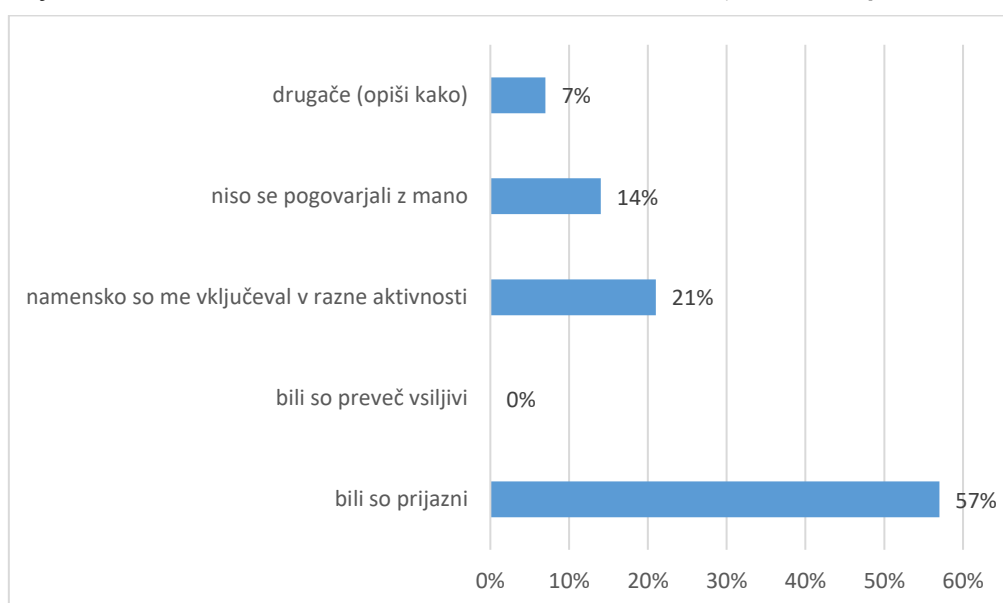
Vprašanje št. 10: Če meniš, da si na uspešnost pri vključevanju v novi razred vplival/vplivala sama, kako?

Na to vprašanje, ki je bilo odprtega tipa, so anketirani učenci zapisali svoje odgovore. Razlago, kako so sami vplivali na uspešnost vključevanja v novi razred, je zapisalo 9 učencev. Njihove odgovore lahko strnemo v skupine glede na razlago, ki so jo zapisali. Trije učenci so zapisali, da so skušali biti prijazni, štirje učenci so zapisali, da so z novimi sošolci skušali vstopiti v stik s pogovorom, en učenec je napisal, da se je trudil govoriti slovensko, ena učenka pa je zapisala, da za to ni nič naredila sama, temveč so ji pomagali predvsem učitelji. Glede na to, da je bilo to vprašanje odprto, so odgovori tukaj dvoumni. Menim, da so bili učenci pri odgovarjanju natančni, vendar sem bila malo razočarana, ko sem ugotovila, da na to vprašanje ni odgovorila niti polovica anketirancev. Odgovori bi bili tukaj po mojem mnenju natančnejši, če bi odgovorilo vseh 24 učencev, ki so mnenja, da so na uspešnost vključevanja vplivali sami.

Vprašanje št. 11: Kako so se na začetku do tebe obnašali novi sošolci?

Več kot polovica učencev (16 učencev oz. 57 %) je odgovorila, da so bili novi sošolci na začetku do njih prijazni, 6 učencev (21 %) je odgovorilo, da so jih sošolci namensko vključevali v različne aktivnosti, 4 učenci (14 %) so odgovorili, da se novi sošolci z njimi niso pogovarjali, nihče od anketiranih ni odgovoril, da so bili novi sošolci do njih preveč vsiljivi. Dva učenca (7 %) sta izbrala odgovor *drugače*. V pojasnilu k temu vprašanju sta zapisala naslednje: »zajebavali so me«, »čudno so me gledali, niso se pogovarjali z mano, saj še nisem znala slovensko«.

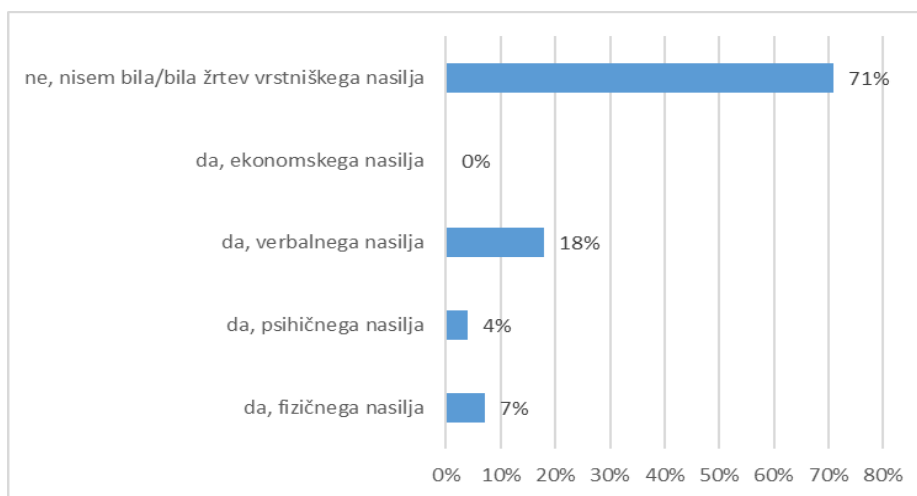
Graf št. 10: Kako so se na začetku do tebe obnašali novi sošolci? (Vir: anketa, februar 2022)

Vprašanje št. 12: Ali meniš, da si bil/a kot novi učenec/učenka žrtev vrstniškega nasilja?

Na to vprašanje je 20 anketiranih učencev (71 %) odgovorilo, da po prihodu v novo šolo niso bili žrtev vrstniškega nasilja. Pet učencev (18 %) je bilo žrtev verbalnega nasilja, dva učenca (7 %) je bilo žrtev fizičnega nasilja in en učenec (4 %) psihičnega nasilja. Nihče izmed anketiranih ni bil žrtev ekonomskega nasilja s strani vrstnikov v novi šoli. Skrbi me, da pojma ekonomsko nasilje vsi anketirani niso razumeli, čeprav je bilo v anketi razloženo, da so to, na primer zahteve po denarju ali drugih materialnih dobrinah, pisanje domačih nalog in podobno.

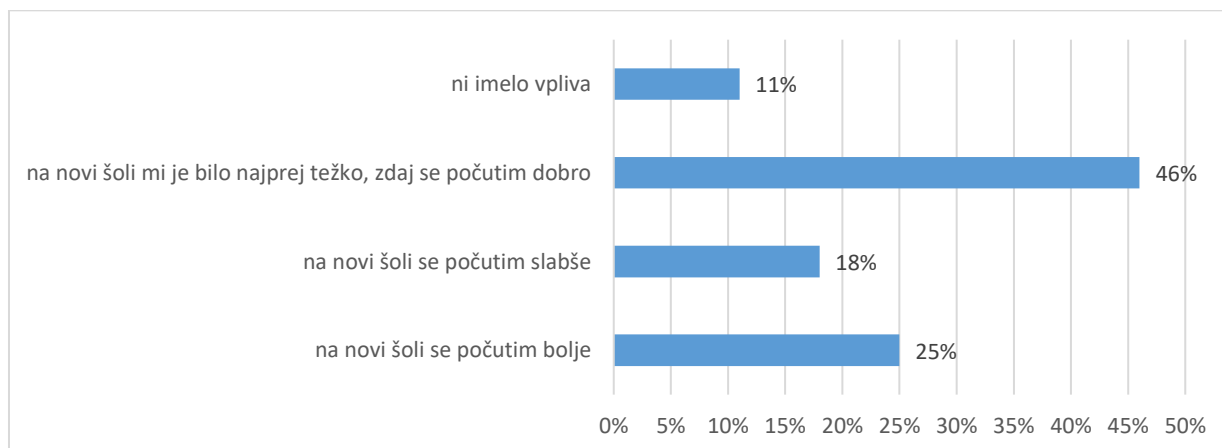
Graf št. 11: Ali meniš, da si bil/a kot novi učenec žrtev vrstniškega nasilja? (Vir: anketa, februar 2022)

Vprašanje št. 13: Kako je prešolanje vplivalo na tvoje počutje?

Trije učenci (11 %) so odgovorili, da prešolanje na njihovo počutje ni imelo vpliva. Pet učencev (18 %) se na novi šoli počuti slabše. Skoraj polovici anketiranih (46 %) je bilo na novi šoli najprej težko, zdaj pa se na novi šoli počutijo dobro. Četrtnina vprašanih (7 učencev) se na novi šoli počuti bolje.

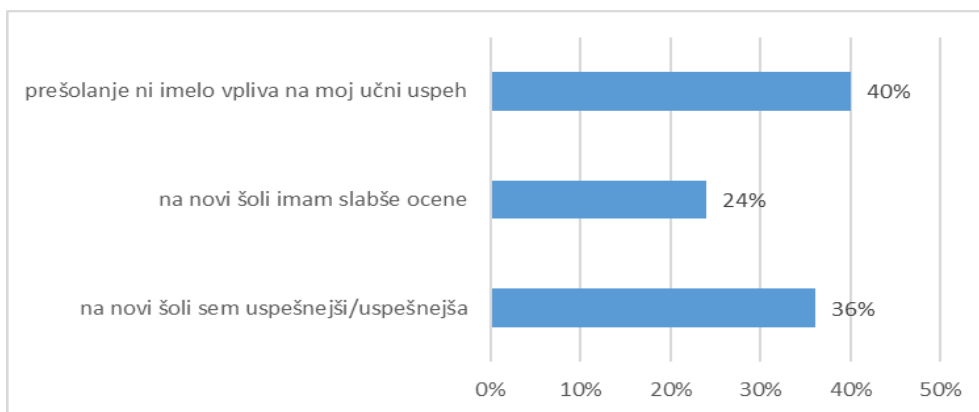
Graf št. 12: Kako je prešolanje vplivalo na tvoje počutje? (Vir: anketa, februar 2022)

Vprašanje št. 14: Kako je prešolanje vplivalo na tvoj (učni) uspeh?

Največ učencev (40 %) je odgovorilo, da prešolanje ni imelo vpliva na njihov učni uspeh. Deset učencev (36 %) je na to vprašanje odgovorilo, da so na novi šoli uspešnejši. Sedem učencev (24 %) ima na novi šoli slabše ocene. Za to posploševanje rezultatov na to vprašanje je vzorec anketiranih absolutno premajhen.

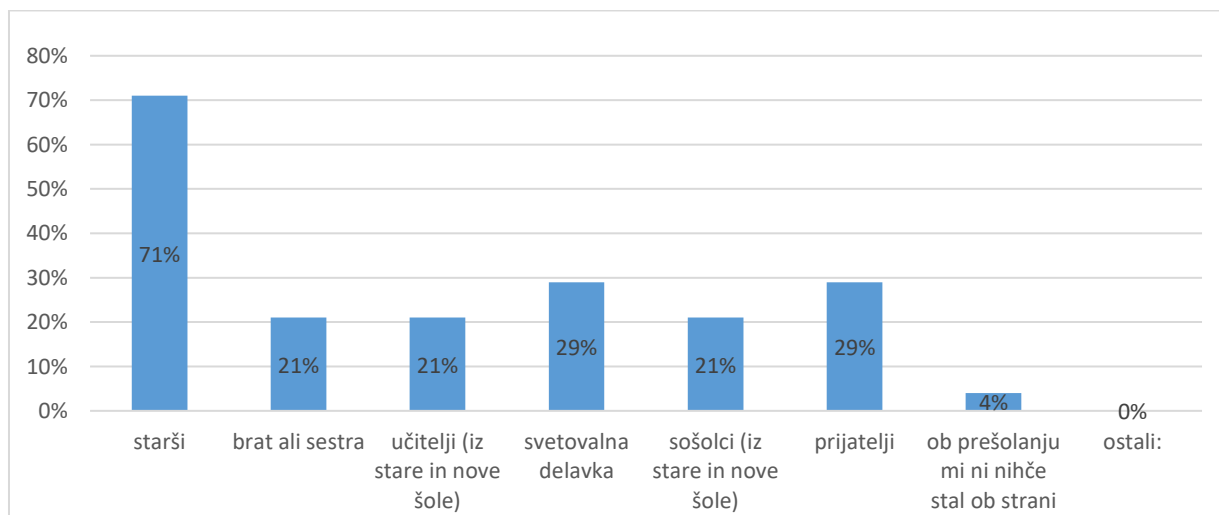
Graf št. 13: Kako je prešolanje vplivalo na tvoj učni uspeh? (Vir: anketa, februar 2022)

Vprašanje št. 15: Kdo ti je najbolj pomagal in nudil podporo ob prešolanju?

Pri tem vprašanju so anketirani učenci lahko izbrali več odgovorov. Največje število anketiranih učencev, in sicer 12 (71 %), je na to vprašanje odgovorilo, da so jim ob prešolanju najbolj pomagali starši. 8 anketiranih (29 %) je odgovorilo, da so jim najbolj pomagali prijatelji in svetovalna delavka na šoli. 6 (21 %) jih je odgovorilo, da so jim pomagali brat ali sestra, učitelji iz stare in nove šole ter sošolci iz stare in nove šole. En učenec (4%) je odgovoril, da mu pri prešolanju ni nihče pomagal.

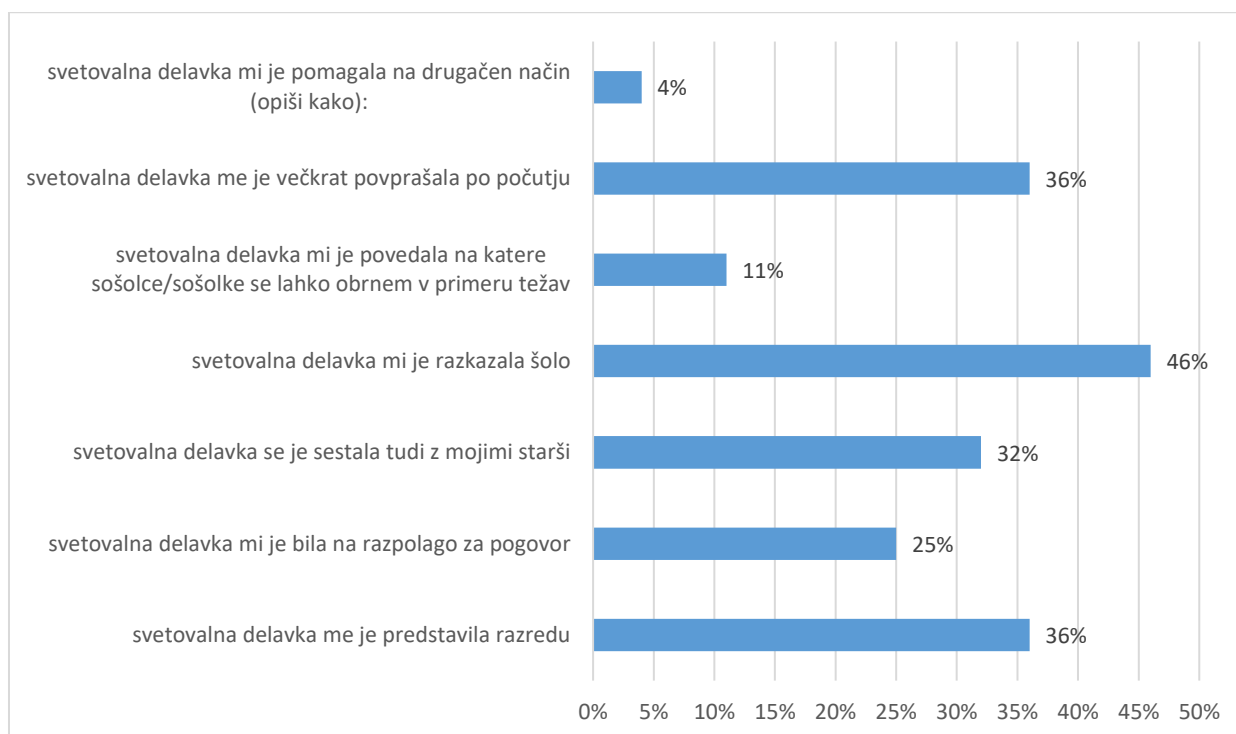
Graf št. 14: Kdo ti je najbolj pomagal in nudil podporo ob prešolanju? (Vir: anketa, februar 2022)

Vprašanje št. 16: Če ti je med drugimi pomagala svetovalna delavka, kako?

Tudi pri tem vprašanju so anketirani učenci lahko izbrali med več možnimi odgovori. Načini pomoči s strani svetovalne delavke v novi šoli, med katerimi so izbirali, so bili različni. Trinajstim (46 %) vprašanim učencem je svetovalna delavka razkazala novo šolo. 36 % učencev (13 učencev) je svetovalna delavka predstavila novemu razredu in jih večkrat vprašala po počutju. Četrtni učencev je bila svetovalna delavka na razpolago za razgovor, 11 % učencem (7 učencem) je povedala, na katere sošolce/sošolke se lahko obrnejo v primeru težav. Enemu učencu (4 %) je pomagala na drugačen način, vendar anketirani učenec tega načina pomoči v svojem odgovoru ni zapisal.

Graf št. 15: Če ti je med drugimi pomagala svetovalna delavka, kako? (Vir: anketa, februar 2022)

4. 2 Intervju s svetovalno delavko

Koliko učencev se običajno letno prešola na našo šolo?

Od leta do leta je lahko zelo različno. Lahko se zgodi, da kakšno leto nobeden, kakšno leto pa tudi sedem ali celo osem. Nekega povprečja tukaj ni. Na leto je neka stalnica dva učenca, lahko pa tudi več ali manj.

Kdaj učenci večinoma pridejo na šolo? Na začetku šolskega leta ali med šolskim letom?

Običajno pridejo učenci na začetku šolskega leta, kar je tudi pravzaprav najboljša praksa. To pa zato, ker se takrat šolsko leto začne, ker takrat pridejo vsi otroci po počitnicah nazaj v šolo in je, če se učenec že mora prešolati, začetek šolskega leta zagotovo najbolj pravi.

Kateri so najpogostejši razlogi za prešolanje? Kaj vam povedo ob prihodu?

Najpogostejši razlog je zagotovo menjava okolja. To pomeni, da se na primer otroci skupaj s starši preselijo nekam drugam in je potem, da bi lahko otrok še vedno obiskoval staro šolo, zelo zahtevno predvsem za starše. Tudi če se selijo znotraj Maribora, to pogosto pomeni, da bi moral učenec zamenjati tudi dva avtobusa, da bi lahko normalno obiskoval prejšnjo šolo. Kot ugotavljam zadnje čase, je kar veliko tistih, ki so zamenjali šolo, bilo na prejšnji šoli razočaranih. Ali se je zgodilo nekaj v smislu nesprejemanja otroka v neko okolje, morda učna manj uspešnost, ali pa določena pričakovanja staršev in otrok od prejšnje šole ter učiteljev, pa šola ni uspela zadovoljiti njihovih pričakovanj. In potem starši pokličejo z željo, da bi zamenjali šolo. Nekateri to potem dejansko uresničijo, nekateri pa tudi ne, to je odvisno predvsem od razloga za zamenjavo. Ampak v veliki večini gre vseeno za menjavo okolja.

Opišite prosim, kako tem učencem pomagata pri vstopu v našo šolo?

Na začetku si vedno vzamem čas za uvodni sestanek. Takrat povabim starše in otroka, da pridejo na sestanek v živo na šolo, ker se mi zdi, da je tisti prvi stik s staršem in otrokom najpomembnejši. Čeprav zamenjava nekega okolja izgleda navzven zelo enostavna, je to pravzaprav zelo stresna situacija, tako za otroka kot tudi za starša. Zdi se mi, da je prvi najpomembnejši korak, da otroka in starša sprejemem s prijazno besedo in se mi zdi to mnogo bolje, kot če bi rekla, da se vidimo prvega septembra ob desetih dopoldan na šolskem igrišču. To naredim zmeraj, ne glede na razmere, stvar sem tako izpeljala tudi v lanskem šolskem letu, čeprav je bilo zaradi ukrepov zelo strogo.

Pred epidemiološkimi ukrepi in omejitvami sem otrokom vedno omogočila, da so v zadnjem tednu pouka, ki je bolj sproščen, vsaj en šolski dan prišli k nam na obisk. To pomeni, da sem razred, v katerega sem namenila vključiti novega učenca, obiskala in jim povedala, da bodo v naslednjem šolskem letu po vsej verjetnosti dobili novega sošolca ali sošolko in da se bo ta vključil v njihov razred za en dan. Učenci so navadno zelo veseli in učenca lepo sprejmejo. Ta otrok prvi šolski dan že ve, kam pravzaprav prihaja. To je druga pomembna stvar, ki se je sedaj zaradi epidemioloških ukrepov žal ne moremo posluževati.

Ali nove učence tudi po začetku pouka še kaj spremljate? Kako?

Prvega septembra imamo na šoli navado, da učence sprejme razrednik pred vhodom v šolo in jih potem popelje v razred. Prešolane učence, kljub temu, da vedo v kateri razred gredo, sprejemem na stopnišču jaz in potem enega za drugim odpeljem do razredničarke, ga predstavim, razrednika pa prosim, naj poskrbi zanj. Noben učenec in njegov starš nista prepuščena sama sebi.

Ko je učenec že pri nas, vsaj prvi mesec, ga včasih nevsiljivo povprašam, če je vse v redu, če kaj potrebuje in kako se počuti. Tega seveda ne počnem vsak dan. Vsakemu otroku in staršu pa povem, da sem tukaj za njih in da se lahko kadarkoli obrnejo name. Ta skrb sčasoma pojenja in na koncu smo na točki, ko se le pozdravimo na hodniku. Mislim, da je redno spremljanje in spodbuda pri uvajanju učencev zelo pomembna.

Katera so najbolj pogosta vprašanja, ki jih imajo novi učenci?

Otroci sprašujejo bolj po odnosnem vidiku, medtem ko starše zanimajo bolj formalnosti. Učenci do petega razreda me vprašajo, če bo učiteljica, ki jih bo imela, huda, h kateremu učitelju pridejo, kakšni bodo ti učitelji in kakšni bodo sošolci. Starejše učence pa bolj ali manj zanimajo sošolci – kakšni so, kako velik je razred, ali so prijazni, kako se razumejo med sabo ...

Starše in tudi otroke običajno zanima še, katere dejavnosti izvajamo izven pouka na šoli. Seveda jih zanimajo tudi ti osnovni podatki, predvsem starše, kateri učitelj bo razrednik, na kakšen način poteka sodelovanje med starši in učitelji ter šolo nasploh, na kakšen način se lahko obrnejo na učitelje.

Če gre za otroka s posebnimi potrebami, jih zanima, kako bomo predali informacije o njihovem otroku učiteljem, da bodo ti vedeli, kako naj z njim delajo.

Katere vrste pomoči potrebujejo učenci, ki pridejo na novo šolo? Kakšne so vaše izkušnje?

Najprej potrebujejo osnovno pomoč, kje je stranišče, kje je knjižnica, kje je jedilnica, kje telovadnica ... Te vrste pomoči jim lahko nudijo tudi sošolci. Če pa ima otrok kakršnekoli družinske težave, potem seveda potrebuje pomoč pri premagovanju osebnih stisk in težav. Te stiske so potem povezane tudi s stiskami ob prihodu v šolo in otrok stvari, ki doma niso urejene, prinese seboj v šolo. Večkrat pa učenci potrebujejo tudi učno pomoč, pomoč pri organizaciji urnika ...

Ali opazate pri novih učencev kakšne težave? Kako jih rešujete?

Posamezni učenci so imeli težave, ki pa jih ne bi mogla posplošiti na vse, ali pa povedati, da ima takšne težave večina učencev. V mislih imam nekaj učencev, ki so najbrž zaradi te notranje skrbi, kako se bodo vključili, z nekim vedenjem pretiravali. Predvsem nekatera dekleta, ki so se na nek način trudila izstopati. Spomnim se deklice, ki je prišla v osmi razred in je imela zelo močno potrebo po tem, da se izkaže pred drugimi. Namesto, da bi dosegla pozitiven učinek, je dosegla ravno nasprotno in posledično ni bila dobro sprejeta. Sicer pa nekih generalnih težav, s katerimi bi se spopadali učenci, ki pridejo, ne zaznavam. Gre torej predvsem za to, da bi bili opaženi, kar je normalna psihološka potreba. Vsak človek si pravzaprav želi biti opažen, si želi biti sprejet, ko pride v že sestavljeno skupino. Ta notranja potreba, da opozori nase, je pravzaprav nekaj normalnega.

Kakšna so vaša opažanja, se kateri učenci lažje vključijo v novi razred in novo šolo? Mogoče mlajši/starejši, fantje/dekleta?

Zagotovo je ta prehod iz ene na drugo šolo lažji za mlajše učence. Ne vem pa, zakaj je taka »magična meja« osmi razred. Če se je nekdo prešolal v osmi razred, se je navadno spremenila dinamika razreda. V osmem razredu se že stkejo določene povezave med učenci in potem nekdo, ki pride od zunaj, zelo razburka to »morje«. Starost od 13 do 14 let je tudi sicer razvojno zelo občutljivo obdobje, ko je mogoče potreba po tem, da si sprejet, najbolj prisotna. Če se to ne zgodi, se lahko na učencu poznajo določene posledice.

Seveda pa iz ene na drugo šolo lažje prehajajo uspešni učenci. Se pa zna pojaviti težava, če so ti zelo uspešni, saj jih učenci hitro označijo, da se delajo pametne. Nekdo, ki slabše napreduje in je slabše uspešen ali pa manj uspešen, je lahko na nek način zapostavljen. Potem je spet razlika, ali je manj uspešen fant ali manj uspešno dekle. Opažam, da je manj uspešen fant lažje

sprejet kot dekle, ki je manj uspešno. Na ta prehod vpliva res veliko dejavnikov, tako da je to kar umetnost prehajanja in manevriranja.

Imajo novi učenci kakšno možnost izbire razreda, ker tam na primer že koga poznajo?

Velikokrat je možnost izbire. Včasih pa tej želji ne morem ugoditi, pa ne zato, ker bi se jaz sama tako odločila. Lansko leto je k nam prišel fant, ki je želel v določen razred, saj je tam že poznal eno deklico. Problem je nastal, ker je bilo v drugem razredu, zaradi naključnega velikega števila selitev oz. prešolanj, občutno manj učencev. Ta učenec ni mogel v željen razred, ker je bilo tam že veliko več učencev. Če je le možno, želji ugodimo, razen kadar je res nemogoče, kar pa se zgodi zelo redko. Upoštevanje take želje je pomemben dejavnik pri pozitivnem uvajanju v novo šolsko okolje.

Ste že kdaj imeli kakšen primer, ko sošolci novega učenca niso sprejeli?

Tako, da ga prav ne bi sprejeli, ne. Imam pa v spominu deklico, ki je bila slabše sprejeta zaradi nekih stvari, ki jih nismo uspeli spremeniti, kljub tesnemu sodelovanju z njenimi starši. Ni bilo tako, da bi prišla in bi se sošolci odločili, da jim nekaj na njej pač ni všeč.

Spomnim se tudi deklice, ki je prišla k nam v osmem razredu in je res zelo, zelo razburkala razredno dinamiko. S svojim neustreznim vedenjem je za seboj potegnila tri ali štiri sošolke in s tem v razredu povzročila neprijetno klimo. Počutje tistih, ki so se prej v razredu dobro počutili, je šlo v drugo smer. In to je bilo za tiste, ki smo to opazovali od zunaj, zelo neprijetno.

Da bi pa nekoga čisto zavračali in ga ne bi želeli sprejeti, tega se pa ne spomnim.

Se je ob prešolanju novega učenca kdaj pojavilo vrstniško nasilje? Kako se je potem to razpletlo?

Ja, se je. Ravno v tem predzadnjem primeru se je pojavilo neke vrste vrstniško nasilje. Ne fizično, bolj psihično nasilje, norčevanje iz deklice, psihološko potiskanje na rob, nesprejemanje v skupino, kjer so na primer rekli: »Ti ne boš z nami v skupini, ker smrdiš!« To se je pojavilo dokaj hitro ob prihodu, kar smo tudi zelo hitro zaznali. Učenci sami so začeli opozarjati na situacijo, pa tudi deklica je jokala. To smo potem začeli reševati iz različnih zornih kotov, prvič znotraj razreda s pogovori, potem pa tudi s pogovori z deklico, katero smo skušali o določenih stvareh podučiti. Tudi s starši smo govorili in jih opozorili na to. To je bila kar zahtevna stvar.

5. RAZPRAVA IN INTERPRETACIJA REZULTATOV

V raziskovalni nalogi me je zanimalo, kako so najstniki, ki so tekom šolanja zamenjali šolo, le to doživljali. Ob tem sem želela izvedeti tudi, kako so na to vplivali sami in kdo jim je po njihovem mnenju nudil največjo oporo.

Hipotezo 1, da si **novi učenci želijo biti uspešno vključeni v novi razred**, sem potrdila. Saj si je 82 % anketirancev želelo biti pozitivno sprejetih in uspešno vključenih v novi razred. Ostalim 18 % pa je bilo glede tega vseeno. Niti eden izmed učencev, ki so odgovarjali na anketo, ni izbral odgovora, da ne želi biti sprejet oziroma uspešno vključen v novi razred. Tako velik odstotek teh, ki so si želeli biti vključeni, me je presenetil, saj nisem pričakovala, da bo tako veliko anketiranih na to vprašanje odgovorilo pritrdilno. Tudi v intervjuju s svetovalno delavko se je potrdil pomen vključenosti učencev v novi razred, saj je v svojih odgovorih poudarila, da starejše učence pred vključitvijo v novi razred bolj zanima, kakšni so sošolci, kako se med seboj razumejo, medtem ko mlajše učence zanima predvsem, ali bo nova učiteljica stroga. Menim, da na to vpliva tudi pomen občutka pripadnosti, ki vpliva na posameznikovo samopodobo, o čemer med prvinami samopodobe piše Youngs (2000). Temu pritrjuje tudi Štirn (2007), ki poudarja pomen občutka pripadanja v šoli. Posamezniki, ki imajo občutek, da so del šole, čutijo tudi pripadnost le tej in se v šoli dobro počutijo.

Hipotezo 2, ki je predpostavljala, da je **nove učence strah prihoda v nov razred zaradi morebitne nesprejetosti vrstnikov**, sem z anketo prav tako potrdila, saj je bilo kar 68 % anketirancev strah, da jih novi sošolci ne bodo sprejeli. 64 % pa je bilo strah tudi, da jih novi sošolci ne bi marali ali, da na novi šoli ne bi našli prijateljev. Polovico anketirancev je bilo strah tudi, da bi se novi sošolci iz njih norčevali. Le 11 % učencev je bilo strah, da bodo na novi šoli imeli slabše ocene, 4 % učencev pa so se bali učiteljev na novi šoli. Menim, da potrditev te hipoteze izhaja tudi iz tega, da je v obdobju najstništva sprejetost s strani vrstnikov zelo pomembna. Tudi Flander (2017) poudarja, da ima socialna sprejetost med vrstniki pomembno vlogo pri razvoju posameznika in njegovem kasnejšem prilagajanju v življenju.

Postavljeno hipotezo 3, da ima **prešolan učenec občutek pozitivnega odziva vrstnikov**, sem potrdila, saj je 57 % anketirancev na vprašanje *»Kako so se na začetku do tebe obnašali novi sošolci?«* odgovorilo, da so bili novi sošolci do njih prijazni. Na vprašanje *»Se ti zdi, da si bil/bila dobro sprejet/sprejeta v nov razred?«* pa je pritrdilno odgovorilo 71 % anketirancev. Potrditvi te hipoteze pritrjujejo tudi izkušnje s spremljanjem prešolanih učencev, ki jih je v intervjuju podala svetovalna delavka. Izpostavila je le posamične primere, ko posameznik ni

bil dobro sprejet v novem razredu. K temu je s svojim vedenjem pripomogel tudi učenec sam, saj je s tem pri novih sošolcih sprožil negativen odziv.

Hipotezo 4, ki pravi, da **svetovalna delavka nudi največ podpore prešolanemu učencu ob vključevanju v novo šolsko okolje**, sem z anketo ovrgla, saj je 71 % anketiranih našlo največ podpore pri starših, le 29 % anketiranim pa je največ podpore nudila svetovalna delavka. To se mi je zdelo predvsem zelo zanimivo, saj sem ugotovila, da so starši za najstnike še vedno najbolj pomemben vir podpore ob soočanju s spremembami. Če odgovore anketiranih primerjam z odgovori svetovalne delavke, ugotavljam, da je pomoč s strani svetovalne delavke vsekakor pomembna. Predvsem zato, ker je svetovalna delavka prva oseba, ki jo učenec spozna na novi šoli in je iz tega vidika zelo pomembna, prav tako pa nudi učencu občutek varnosti, saj jih spremlja tudi kasneje in jim, kadar je potrebno, tudi pomaga.

Hipotezo 5, da **največ učencev zamenja šolo zaradi selitve**, sem potrdila, saj je večina, tj. 79 % anketirancev, na vprašanje »Zakaj so zamenjali šolo?« odgovorilo, da so šolo zamenjali zaradi selitve.

Presenetil je odstotek vprašanih, ki so odgovorili, da so se prešolali zaradi drugih vzrokov. Prav tako pa sem ugotovila, da se na šolah izvaja nasilje. Pri vprašanju dvomim v iskrenost odgovorov, saj žrtve nasilja večkrat to skrivajo. Največ je verbalnega nasilja, kot je navedla v intervjuju tudi svetovalna delavka naše šole.

6. ZAKLJUČEK

V raziskovalni nalogi sem raziskovala vključevanje učencev v novo šolsko okolje, njihove občutke in strahove pred novim okoljem ter sprejemanje okolja. Vse to me je vodilo tudi do raziskovanja samopodobe mladostnikov, kaj je pomembno, da si najstnik ustvari pozitivno samopodobo, in do vrst mladostniškega nasilja. S pomočjo ankete sem ugotavljala, kako so moji vrstniki, ki so zamenjali šolo, to doživljali, česa so se bali in kdo jim je ob težkih trenutkih stal ob strani. Izvedla sem tudi intervju s svetovalno delavko naše šole, s pomočjo katerega sem ugotovitve še dodatno podkrepila.

Med raziskovanjem sem opazila, da je tema še dokaj neraziskana, o samem prešolanju učencev je malo slovenske literature ter zelo malo raziskav. Te so bile narejene večinoma o vključevanju in vključenosti otrok priseljencev ter Romskih otrok, kar se je pokazalo še kot težja situacija. Na podlagi podatkov in informacij sem ugotovila, da se večina učencev uspešno vključi v nov razred, prav tako večino učencev novo okolje dobro sprejme, vendar pa zaradi majhnega vzorca, težko posplošimo uspešnost vključevanja v povsem novo življenjsko okolje, ki je odvisna od različnih dejavnikov v posamezniku in v okolju. Ob prešolanju se velikokrat pojavljajo strahovi. Ti lahko izvirajo iz neresničnih dogodkov, ki si jih najstnik predstavlja, ali pa iz nekdanjih neprijetnih izkušenj. Strahovi, ki jih imajo najstniki pred vključevanjem v novo skupino vrstnikov, v tem primeru v novi razred, so lahko povsem utemeljeni.

Ugotovila sem, da se večina učencev prešola zaradi selitve. Večina učencev se po nekem času na novi šoli počuti bolje, čeprav je bilo skoraj polovici vprašanih sprva težko. Preseneča odstotek otrok, ki so šolo zamenjali zaradi nasilja in odstotek tistih, ki so bili na novi šoli žrtev vrstniškega nasilja, kar je zaskrbljujoče. 11 % anketiranih je šolo zamenjalo zaradi vrstniškega nasilja, kar 29 % je bilo na novi šoli žrtev nasilja, verbalnega, fizičnega ali psihičnega. Odpira se mi vprašanje, zakaj se število žrtev nasilja med prešolanimi učenci s prešolanjem še poveča. Ali so učenci, ki so se prešolali zaradi nasilja, žrtev nasilja tudi na novi šoli?

Vsekakor je želja, da bi čim manj učencev menjalo šolo zaradi nasilja in neprijetnih izkušenj v osnovni šoli. Čeprav je teh manj kot tistih, ki se prešolajo zaradi selitve, se moramo zavedati, da so za vsemi številkami resnični otroci, ki lahko imajo zaradi tega posledice, morda tudi travme, strahove, napade joka in panike, pa tudi razne poškodbe. Tega si ne zasluži nihče. Glede tega je gotovo potrebno nekaj ukreniti. Menim, da bi bilo potrebno vrstniškemu nasilju na šolah posvetiti še več pozornosti z ozaveščanjem vseh učencev, žrtev, nasilnežev in ostalih učencev, ki so pogosto priče nasilja in imajo veliko moč, na katero večkrat pozabimo. Tisti, ki v

vrstniškem nasilju niso udeleženi, lahko žrtvi nudijo pomoč, povedo o nasilju odraslim in na tak način pomagajo, da se nasilje konča. Predvsem pa mislim, da se vrstniško nasilje redkeje zgodi tam, kjer so učenci med seboj v dobrih odnosih, odrasli pa so na pojav nasilja zelo pozorni in takoj reagirajo.

Sprašujem se, ali so morda kateri izmed učencev, ki jim je bila anketa posredovana, zaradi prešolanja doživljali takšne hude stiske, da morda ankete niso želeli rešiti ali je niso rešili iskreno. Odprto vprašanje, ki je ostalo na koncu mojega raziskovanja, je gotovo, kako je sama sprememba šolskega okolja vplivala na učenčevu samozavest.

Obravnavana tema v raziskovalni nalogi je pomembna prelomnica v mladostnikovem življenju. Mladostnikom je pomemben predvsem odnos med vrstniki, ki ga je potrebno pri prešolanju v novem okolju ponovno vzpostaviti, pri tem pa jim največjo oporo še vedno predstavljajo starši.

7. VIRI IN LITERATURA

Arzenšek T., Kac L. in Knez Z. (2012). Vrstniško nasilje (Raziskovalna naloga, Osnovna šola Hudinja Celje). Pridobljeno s: <https://www.knjiznica-celje.si/raziskovalne/4201203768.pdf>

Bedek Urška, Socialna vključenost otrok v osnovni šoli (magistrsko delo), 2018, Ljubljana, Pedagoška fakulteta. (http://pefprints.pef.uni-lj.si/5111/1/Magistrsko_delo_-_Ur%C5%A1ka-Bedek.pdf, 20. 1. 2022).

Bezić Tanja, Načrtovanje, spremljanje in evalvacija dela svetovalne službe, 2003, Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Flander Vesna, Socialna sprejetost in samopodoba nadarjenih učencev in učencev s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, Šolsko svetovalno delo, letnik XX1, št. 1, 2017, Ljubljana.

Lekić Ksenija, Tratnjek Petra, Tacol Alenka in Konec Juričič Nuša, To sem jaz, verjamem vase: priročnik za fante in punce: 10 korakov do boljše samopodobe, 2010, Celje, Zavod za zdravstveno varstvo.

Libbey H. P., School connectednes: Influence above and beyond family connectedness, 2007, United states, UMI.

Papalia Diane E., Olds Sally W. in Feldman Ruth D., Otrokov svet, 2003, Ljubljana, Educey.

Ros Rebeka, Vrstniški odnosi v osnovni šoli: odnosi med različnimi vidiki socialne sprejetosti (magistrsko delo), 2016, Maribor, Pedagoška fakulteta (<https://dk.um.si/Dokument.php?id=108765>, 20. 1. 2022).

Ule Mirjana, Renner Tanja, Mencin Čepel Metka in Tivadar Blanka, Socialna ranljivost mladih, 2000, Ljubljana, Urad Republike Slovenije za mladino.

Vrstniško nasilje (ang. bullying). (b.d.). Pridobljeno s: <https://www.drustvo-dnk.si/o-nasilju/druge-vrste-nasilja.html#g> (23.1.2022)

Woolfolk Anita, Pedagoška psihologija, 2002, Ljubljana, Educey.

Youngs Bettie B., Šest temeljnih prvin samopodobe: Kako jih razvijamo pri otrocih in učencih, 2000, Ljubljana, Educey.

Zupančič Maja, Opredelitev razvojnega obdobja in razvojne naloge v mladostništvu, 2004, Ljubljana, Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete.

8. PRILOGE

8. 1 Anketa

Q1 - Izberi spol

- ☐ Ženski
- ☐ Moški

Q2 - Kateri razred obiskuješ?

- ☐ 6. razred
- ☐ 7. razred
- ☐ 8. razred
- ☐ 9. razred

Q3 - Kateri razred si začel/začela obiskovati na novi šoli, ko si se prešolal/prešolala?

- ☐ 2. razred
- ☐ 3. razred
- ☐ 4. razred
- ☐ 5. razred
- ☐ 6. razred
- ☐ 7. razred
- ☐ 8. razred
- ☐ 9. razred

Q4 - Zakaj si se prešolal/prešolala?

- ☐ selitev (zaradi nove službe staršev, selitev v drugo mesto, ipd.)
- ☐ na prejšnji šoli se nisem razumel z učitelji
- ☐ na prejšnji šoli sem imel/ imela druge težave v šoli
- ☐ na prejšnji šoli sem bil/bila žrtev vrstniškega nasilja (na primer ustrahovanja)

Q5 - Te je bilo prihoda v novi razred strah?

- ☐ da
- ☐ malo
- ☐ ne

Q6 - Česa te je bilo ob prešolanju najbolj strah? (Možnih je več odgovorov)

- da me novi sošolci ne bi marali
- da bi se novi sošolci norčevali iz mene
- da me novi sošolci ne bi sprejeli
- da v novi šoli ne bi našel prijateljev
- da bom imel/imela v novi šoli slabše ocene
- bal/bala sem se učiteljev

Q7 - Ali si si želel/želela biti pozitivno sprejet/sprejeta v novi razred?

- ☐ ja
- ☐ vseeno mi je bilo
- ☐ ne

Q8 - Se ti zdi, da si bil/bila dobro sprejet/sprejeta v novi razred?

- ☐ da
- ☐ ne

Q9 - Ali meniš, da si na uspešnost pri vključevanju v novi razred vplival/vplivala sam/sama?

- ☐ da
- ☐ mogoče malo
- ☐ ne

Q10 - Če meniš, da si na uspešnost pri vključevanju v novi razred vplival/vplivala sama: Kako?

Q11 - Kako se se na začetku do tebe obnašali novi sošolci?

- ☐ bili so prijazni
- ☐ bili so preveč vsiljivi
- ☐ namensko so me vključeval v razne aktivnosti
- ☐ niso se pogovarjali z mano
- ☐ drugače (opiši kako):

Q12 - Ali meniš da si bil/bila kot novi/nova učenec/učenka žrtev vrstniškega nasilja?
(Možnih je več odgovorov)

- da, fizičnega nasilja (odrivanje, klofutanje, lasanje, brcanje, pretepanje, boksanje, davljenje, ...)
- da, psihičnega nasilja (ustrahovanje, poniževanje, izsiljevanje, ...)
- da, verbalnega nasilja (žaljivi vzdevki, žaljivke, razširjanje lažnih govoric, ...)
- da, ekonomskega nasilja (zahteve po denarju ali drugih materialnih dobrinah, pisanje domačih nalog, ...)
- ne, nisem bil/bila žrtev vrstniškega nasilja

Q13 - Kako je prešolanje vplivalo na tvoje počutje?

- na novi šoli se počutim bolje
- na novi šoli se počutim slabše
- na novi šoli mi je bilo najprej težko, zdaj se počutim dobro
- ni imelo vpliva

Q14 - Kako je prešolanje vplivalo na tvoj (učni) uspeh?

- na novi šoli sem uspešnejši/uspešnejša
- na novi šoli imam slabše ocene
- prešolanje ni imelo vpliva na moj učni uspeh

Q15 - Kdo ti je najbolj pomagal in ti nudil podporo ob prešolanju? (Možnih je več odgovorov)

- starši
- brat ali sestra
- učitelji (iz stare in nove šole)
- svetovalna delavka
- sošolci (iz stare in nove šole)
- prijatelji
- ob prešolanju mi ni nihče stal ob strani
- ostali:

Q16 - Če ti je med drugimi pomagala tudi svetovalna delavka, kako? (Možnih je več odgovorov)

- svetovalna delavka me je predstavila razredu
- svetovalna delavka mi je bila na razpolago za pogovor
- svetovalna delavka se je sestala tudi z mojimi starši
- svetovalna delavka mi je razkazala šolo
- svetovalna delavka mi je povedala na katere sošolce/sošolke se lahko obrnem v primeru težav
- svetovalna delavka me je večkrat povprašala po počutju
- svetovalna delavka mi je pomagala na drugačen način (opiši kako):

8. 2 Dopis za svetovalne delavke

Spoštovani!

Sem učenka 9. razreda osnovne šole. V okviru programa Mladi za napredek Maribora pripravljam raziskovalno nalogo z naslovom BOM SPREJET? (VKLJUČEVANJE NAJSTNIKOV V NOVO ŠOLSKO OKOLJE IN ODZIV VRSTNIKOV).

V ta namen sem pripravila anketni vprašalnik, ki je namenjen učencem od 6. do 9. razreda osnovne šole, ki so v času šolanja zamenjali šoli. Zanimajo me njihove izkušnje z zamenjavo osnovne šole. Vprašalnik je oblikovan preko spletne ankete 1KA.

Prosim vas, da učencem vaše šole, ki temu kriteriju ustrezajo, posredujete spodnjo povezavo do ankete in jih spodbudite, da jo rešijo najkasneje do srede, 18. 2. 2022.

Povezava do ankete: <https://1ka.arnes.si/mznm-anketa>

Za vaše sodelovanje in pomoč se vam najlepše zahvaljujem.

Z lepimi pozdravi.